

Toekomst in Denemarken met kruislingen en weidegang

Terug naar Nederland willen Sjaak en Jacqueline Bosma niet meer. Na ruim vijf jaar in Denemarken is het gezin goed ingeburgerd en weten ze dat de toekomst daar ligt. De zuivere holsteins die ze overnamen, zijn inmiddels driewegkruislingen geworden en alle 380 dieren mogen naar buiten.

TEKST GRIETJE DE VRIES

Wie het bedrijf van Sjaak en Jacqueline Bosma wil bezoeken, moet vanuit Nederland zeker 600 kilometer naar het noorden om uit te komen in het Deense Farsø in Noord-Jutland. Relatief dicht bij het dorp, maar qua bevolkingsdichtheid bijna niet te vergelijken met Nederland. Het bedrijf huisvest inmiddels zo'n 380 dieren en sinds april 2016 wonen Sjaak (37) en Jacqueline (34) Bosma en hun kinderen Lucas (12), Jurre (7) en Kjeld (3) ook op het bedrijf in Farsø. In 2015 begonnen Sjaak en Jacqueline met rondkijken, nadat ze in 2014 in Canada op bezoek waren geweest bij vrienden die waren geëmigreerd. 'Canada was ons te

duur, maar daar ontstond wel het idee om in het buitenland een nieuwe stap te zetten. We wilden samen een bedrijf, maar in Nederland hadden we daar eigenlijk geen mogelijkheden voor, dat was te duur', vertelt Sjaak. Hij zat kort in maatschap met zijn ouders in Blesdijke, maar wilde graag verder op een nieuw bedrijf met Jacqueline, die zelf geen mogelijkheid had om het ouderlijk bedrijf in Giethoorn over te nemen. 'Dan ga je nadenken over waar je naartoe kunt. Als we het hadden laten afhangen van de grondprijis, was het Oostblok aantrekkelijk geweest, maar we hebben een gezin en wilden naar een plek waar de kinderen een goede jeugd kunnen hebben.'

BEDRIJFSPROFIEL

namen	Sjaak en Jacqueline Bosma
aantal melkkoeien	230
aantal stuks jongvee	150
melkproductie	11.612 4,26 3,48
grondgebruik	138 ha, waarvan 65 ha gras, 46 ha mais en overige extensief grasland
rantsoen	17 kg graskuil, 18 kg mais, 5 kg mks, 7,5 kg krachtvoer, 1 kg melasse

ze in 2016 een bedrijf, met hulp van Hans de Vries van Interfarms. 'In april 2016 vond de overdracht plaats en werden we eigenaar van een melkveebedrijf met 230 koeien en 230 stuks jongvee. De ochtendmelking werd nog door de vorige eigenaar gedaan, maar daarna was het ineens aan ons', vertelt Sjaak. 'Voor Deense begrippen is het geen groot bedrijf, maar wel een dat we zonder veel eigen vermogen konden overnemen en dat in ieder geval nog jaren meekon zonder al te veel onderhoud. Zo konden we in de eerste tien jaar vrij gemakkelijk door zonder veel investeringen.'

In eerste instantie lag de gewenste grootte van de vee­stapel meer rond de 150, zodat Jacqueline en Sjaak het bedrijf met zijn tweeën konden rondzetten. 'Maar vaak

Vrij snel kwamen ze uit op Denemarken. 'Scandinavië trok ons aan. Vooral in Denemarken zagen we onszelf wel leven, aangezien de kinderen er veel buiten zijn en tot hun zestiende op de basisschool blijven. Ze mogen er lang kind blijven', vult Jacqueline aan.

Meer koeien, meer omzet

Na wat rondkijken viel het op dat er veel grote, moderne bedrijven te koop stonden. 'Je ziet dan die bedragen en denkt: dat kunnen we nooit betalen. We wisten ook niets over financiering in Denemarken, dus begonnen we met het bezoeken van een aantal Nederlandse boeren die ernaartoe zijn gegaan', vertelt Jacqueline. 'Je leest veel in Nederland over Denemarken en de conclusie uit die verhalen is vaak dat er alleen maar ellende is, want de een na de ander gaat failliet. Bedrijven nemen elkaar dan over en er blijven een paar grote bedrijven over. En dat is ook wel een beetje waar, dat proces is wel gaande, maar als je bij boeren langsgaat, krijg je wel een ander beeld. Je krijgt dan ook in de gaten wat wel en wat niet werkt.'

Zo wisten Jacqueline en Sjaak beter wat voor bedrijf ze moesten vinden. Na een jaartje rondkijken vonden

Overzicht van het bedrijf, met links de melkveestal en helemaal rechts het woonhuis

De koeien zijn een kruising van holstein, montbéliarde en Scandinavisch roodbont

waren de stallen met ongeveer 250 koeien net zo duur en de financiering net zo zwaar. Dan is de keuze snel gemaakt: met meer koeien op dezelfde financiering genereer je wel meer omzet', legt Jacqueline uit. Het bedrijf bestaat uit drie stallen, die aan de voorkant aan elkaar zijn gesloten met een soort brede gang, zoals te zien is op de foto op de vorige pagina. Vanuit de woning gezien staan in de eerste stal drie afkalboxen, de droge koeien en de geïnsemineerde pinken, in totaal 90 stuks. 'We hebben de dieren die we het meest willen zien, bewust in de stal het dichtst bij huis, want daar loop je dan het vaakst langs of doorheen', geeft Sjaak aan. De middelste stal is een oude potstal, waar het jongvee tot 7 maanden op stro loopt. Het verst weg van huis is de ligboxenstal met het melkvee, waar de 230 koeien gemolken worden in een 2x12 visgraatmelkstal. Dat doen Sjaak en Jacqueline niet zelf, omdat 230 koeien

De 230 koeien in de stal hebben een melkproductie van 11.600 kg

toch te veel is om met z'n tweeën te onderhouden. Daarom hebben ze een vaste medewerker die het melken grotendeels verzorgt. 'En eigenlijk is het maar goed ook dat we meer koeien hebben dan we eerst van plan waren. We kwamen er in Denemarken namelijk al snel achter dat je vroeg moet beginnen, wanneer je wilt meedoen in de samenleving. Vergaderingen beginnen om zes uur 's avonds, soms zelfs om vijf uur. Je begint met samen eten en daarna start de vergadering. Als je dan om de haverklap een melker moet zien te regelen, is dat erg ingewikkeld en zit dat de integratie in onze beleving wel in de weg', vertelt Jacqueline.

Alles alleen kunnen

Zo kreeg het stel steeds meer contacten in Denemarken, die in juni 2018 goed van pas kwamen toen een schuur voor stro-opslag in brand stond. Aangezien er een koe in het gebouw was, ging Sjaak naar binnen om te proberen de koe uit de schuur te halen, maar dat liep niet helemaal goed af. 'Sjaak kwam helemaal zwart het huis binnenlopen en ik dacht eerst nog dat het gewoon roet of iets dergelijks was. Maar het bleek al snel dat hij toch naar het ziekenhuis moest', herinnert Jacqueline zich, die toen zwanger was van hun jongste zoon Kjeld. Eenmaal in het ziekenhuis werd Sjaak kunstmatig in coma gehouden vanwege de zware brandwonden. 'Het ziekenhuis was tweeënhalve uur rijden hier vandaan, dus voor een bezoekje zou ik aan reistijd alleen al vijf uur kwijt zijn. Dat kon dan helaas ook niet zo vaak als ik zou willen, ik moest het bedrijf voortzetten en de oudste twee jongens verzorgen. Alles gaat altijd door, ook als een van ons niet in staat is om mee te werken', vertelt Jacqueline.

In die periode bleek dat het inburgeren toch al aardig wat succes had. 'Iedereen wist ons te vinden en wilde helpen. Dat deed ons erg goed, vooral omdat onze familie natuurlijk ook niet altijd op ons erf kan staan om te helpen', vertelt Sjaak. Uiteindelijk is het erg goed gegaan, denkt ook Jacqueline. 'Alles wat door moest gaan, is gelukkig doorgegaan in die tijd. Dat was voordat we naar Denemarken vertrokken ook een van de eisen. Mocht een van ons bijvoorbeeld plotseling terug moeten naar Nederland, dan moet de ander in staat zijn om het hele bedrijf rond te zetten. Natuurlijk was het een lastige tijd, maar na negen maanden kwamen er gewoon nieuwe kalfjes.'

Kruisingen voor levensduur

Ook de vorige eigenaren, Niels (73) en Mona (70) Sørensen, helpen de familie een handje als het nodig is. 'We hebben echt geluk dat we met hen zo'n goed contact hebben. Dat is niet vanzelfsprekend, als je een bedrijf overneemt. Niels is een man die altijd fanatiek bezig was met holsteinfokkerij op het bedrijf, maar in mijn optiek pasten holsteins niet goed meer in de stal. De koeien waren echt paarden, ze kwamen tot aan de neus, terwijl dat eigenlijk niet kon met het formaat boxen', vertelt Sjaak. Hij begon daarom de holsteinkoeien in te kruisen met Scandinavisch roodbont en montbéliarde. 'Dat deed Niels natuurlijk wel wat, maar dat liet hij niet merken. Hij ging juist zelf ook op onderzoek uit. Hij staat erg open voor andere denkwijzen', vult Jacqueline aan. De stal is nu gevuld met koeien van een rotatiekruising met Scandinavisch roodbont, montbéliarde en holstein.

Voor de levensduur van de koeien maakt dat een groot verschil, ziet Sjaak. 'De levensproductie van de koeien is gestegen van 30.000 naar 40.000 kg melk, wat volgens mij komt doordat de kruisingen sterker zijn en vruchtbaarder. Ze gaan dan ook langer mee.' Toen het bedrijf in 2016 werd overgenomen, was er sprake van een veel hogere vervanging. Op de 230 koeien hield Niels ook 230 stuks jongvee aan, maar dat is inmiddels gedaald naar 150. 'De melkproductie is sindsdien in kleine stapjes gestegen, want mede dankzij holstein in de kruising zit de melk er nog wel onder.'

Hoge afrastering tegen wild

Het fokkerijbeleid is niet het enige wat is veranderd op het bedrijf sinds de overname. Sinds dit voorjaar hebben alle dieren de mogelijkheid om naar buiten te gaan. 'In Denemarken is het allesbehalve normaal om koeien naar buiten te laten, maar net als in Nederland is hier nu steeds meer aandacht voor dierwelzijn en daar hoort weidegang bij', vertelt Sjaak. Weidegang was ook bij Sjaak en Jacqueline niet vanzelfsprekend, want voordat het vee bij hen naar buiten kon, moest er een flinke afrastering komen. 'Aan de voorkant grenst het land aan een doorgaande weg en aan de achterkant grenzen de percelen aan natuurland. Daar hebben we te maken met veel wild, bijvoorbeeld grote groepen reeën en een enkel edelhert, die we niet door de draden willen hebben', vertelt Jacqueline.

Het was dus nogal een investering om de afrastering goed te krijgen, wat ook eerst de reden was om het vee binnen te houden. Toch besloten ze het wel te doen, omdat er ook de kans kwam om voor een meerprijs 'Hjerte To'-melk, Hjerte 2, letterlijk 'tweehartenmelk', te leveren als de dieren naar buiten kunnen. Hjerte To is vergelijkbaar met het Nederlandse Beter Leven-keurmerk, maar in plaats van drie sterren zijn er in totaal drie harten te behalen. 'Alleen bij biologische melk en drie harten is weidegang verplicht. Bij ons moeten alle dieren de mogelijkheid hebben om naar buiten te gaan. Zelf vind ik dat misschien nog wel mooier dan verplichte weidegang, want je ziet de koeien echt overwegen of ze wel of niet naar buiten willen', vertelt Jacqueline.

De koeien hebben een uitloop op 10 hectare grond. De veehouders gokken dat 10 procent van het rantsoen als vers gras wordt opgenomen. 'Meestal staat de helft van het vee buiten, maar bij felle zon of hitte gaan de koeien liever weer naar binnen. Dat we ze die vrije keuze kunnen geven, vind ik echt heel mooi', vult Jacqueline aan.

Zonder grond geen vergunning

Inmiddels woont de familie Bosma alweer vijf jaar in Denemarken en de wens om ooit terug te keren naar Nederland is er absoluut niet. 'Nederland is leuk om naartoe te gaan voor een weekje, om mensen weer terug te zien, maar het is er gewoon zo druk. De rust en ruimte wennen heel snel. Dus we zijn toch altijd ook weer blij om terug te gaan naar Denemarken', vertelt Sjaak. 'Dat wil natuurlijk niet zeggen dat we Nederland de rug toe hebben gekeerd. Naast onze familie en vrienden volgen we nog wel wat er allemaal gebeurt op landbouwgebied. Dan merk je de verschillen tussen Denemarken en Nederland ook beter op. Het doet mij best pijn om te zien dat er vrienden in Nederland gedemotiveerd raken voor een zo gepassioneerd beroep.'

De voorkant van de melkveestal, waar Bosma sinds 2016 melkt

Niet dat ze in Denemarken niet te maken hebben met regelgeving, maar volgens Sjaak is het verschil dat er wel voldoende tijd wordt gegeven om aanpassingen door te voeren. 'In Nederland lopen ze meer achter de feiten aan, hebben we het idee. In Denemarken is alle veehouderij gekoppeld aan grond, ook varkens- en pluimveedrijven. Zonder grond kom je hier niet aan een milieuvergunning. We denken dat het in Nederland die kant ook opgaat', vertelt Sjaak.

'Maar dat zeggen we ook al jaren', vult Jacqueline aan met een glimlach. 'In Denemarken praten ze trouwens weer heel anders over grootte. Het is heel normaal dat een aannemer bij "een stukje aan de stal" praat over een verdubbeling. Wij denken zelf dat er dan gesproken wordt over twee of drie spanten erbij', aldus Jacqueline. 'Maar uitbreiden staat bij ons niet in de planning. We besteden ons geld liever aan constante verbetering.' |

De kalfjes kunnen naar buiten in de tuin voor het woonhuis

